

Smålom

Häcker i gölar, mindre skogssjöar och fjällsjöar. Omgivningarna består av skogsmark, myrar eller kalfjäll. Födan består av fisk som föräldrarna kan hämta på stort avstånd från häckningsplatsen. Själva häckningstjärnarna är oftast fisktomma. Den är känslig för störningar under framför allt ruvningstiden. Flyttfågel.

Ekologiska krav

Häckningsplatsen är en mindre sjö eller göl (ofta mindre än 1 hektar) som i regel är omgiven av öppen myr eller gungflyn. Häckningstjärnarna har oftast flacka gungflyartade stränder med små gungflyholmar, där boet i allmänhet placeras på en tuva alldeles intill vattnet. Där är det lätt för fåglarna att hasa sig upp från vattnet samtidigt som placeringen ger skydd mot fyrfota rovdjur. Många annars lämpliga småsjöar har för branta stränder för att fåglarna skall kunna ta sig upp på land för att häcka. Det gäller särskilt om vattenståndet har sänkts genom dikning i kringliggande marker eller om utloppet har rensats.

Smålommen häcker helst i fiskfria vatten. Fisken som utgör ungarnas föda hämtas från större sjöar eller från havet. Avståndet mellan häckningsplatsen och födosöksplatserna kan vara längre än 10 km.

Utbredning och regionala skillnader

Häcker i norra och mellersta Sverige, inklusive fjällen, samt med en isolerad population på Sydsvenska höglandet. Den sydsvenska populationen av smålom minskar medan den är stabil eller ökar i norra och mellersta Sverige.

Indikator på skyddsvärd skog

Saknar signalvärde för skyddsvärda skogsmiljöer.

Faktorer som missgynnar eller hotar arten

Lokalt kan störningar under botiden leda till att häckningar spolieras. Vid riktigt små häckningstjärnar kan uppväxande träd längs stränderna vara ett problem eftersom smålommen har svårt att lyfta på korta sträckor – under vindstilla förhållanden behöver den minst 40 m fri yta för att kunna ta höjd. Andra hot är dikning och annan avvattning som berör hydrologin i och kring häckningsmiljöerna, samt utsättning av fisk och gräsänder för jaktändamål i häckningsmiljöerna.

Behov av hänsyn – allmänt

I normalfallet är god miljöhänsyn tillräckligt. Hänsyn ska främst tas mot boplatser så att störning under häckningstiden undviks. Det är viktigt att hydrologin kring lämpliga häckningsplatser hålls intakt.

Kännedom om häckningslokaler för smålom bör inte spridas till andra personer än berörda markägare och de som utför skogsbruksåtgärder.

Miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder

- Undvik skogsbruksåtgärder (avverkningar, markberedning, plantering osv.) intill häckningssjöarna under perioden från fåglarnas ankomst till att ungarna blivit flygga under perioden 1 april–15 augusti. Lämpliga skyddsavstånd är cirka 100 m om skog går fram till vattnet, eller 200 m om öppen myr eller annan delvis öppen mark.
- Avstå ifrån eller iaktta stor försiktighet vid rensning av diken eller skyddsdikning som kan påverka vattennivån i mindre sjöar eller gölar. En vattenståndssänkning kan omöjliggöra eller försvåra för smålommen att hitta lämpliga boplatser.
- Undvik att anlägga skogsbilvägar inom 200 m från häckningsvattnen.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Sätt inte ut fisk eller fåglar (t.ex. gräsänder) i häckningsvattnet för smålom. Utsättning av fisk kräver alltid tillstånd från Länsstyrelsen.
- Avverka uppväxande träd runt riktigt små häckningstjärnor för att underlätta för lomarna att lyfta.

Områdesskydd och frivilliga avsättningar

Häckande smålom är i normalfallet inte i behov av områdesskydd eller frivilliga avsättningar.

Skogsvårdslagstiftningen

- Lämna skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som myrar och sjöar, äldre skog på uddar och öar i vatten och myrmarker m.m. (SKSFS 7:17).
- Lämna en skyddszon utmed sjöar, vattendrag m.m. oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).
- Markbered inte i skyddszoner mot sjöar, vattendrag eller våtmarker (SKSFS 7:29).

Lästips

Artfakta för smålom. ArtDatabankens webbplats,
<http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100063>.

Eriksson, M.O.G. 2010. Storlommen och smålommen i Sverige – populationsstatus, hotbild och förvaltning. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm och Svenska LOM-föreningen/Projekt LOM, Göteborg; <http://projekt-lom.com>;
<http://www.projekt-lom.com/LOM-rapporten.pdf>

Populationsstorlek: 1600 par

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 15 %

2001–2012: minskning 15 %

Rödlistestatus 2015: Nära hotad (NT)

Fågeldirektivets Bilaga 1: Ja

